

การพัฒนาเมือง: จากความเป็นเมืองสู่เมืองสร้างสรรค์

City Development: From Urbanization to Creative City

นิภาพรรณ เจนสันติกุล¹

Nipapan Jensantikul¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่ออธิบายถึงลักษณะเมืองกับแนวคิดการพัฒนา 2) เสนอประเด็นเพื่อการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์ ด้วยการใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า 1) เมือง คือพื้นที่ที่ประกอบด้วยประชากรหนาแน่น เป็นศูนย์กลางความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การศึกษา พลังงาน การสื่อสาร การคมนาคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง แนวคิดการพัฒนาเป็นผลมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11 2) การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ควรคำนึงถึงมิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและมิติทางวัฒนธรรมที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ของเมือง ตลอดจนมีการจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่อาศัยความคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องอาศัยทุนมนุษย์ผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่ของตนให้เป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบกับการมีทุนทางสังคม คือ การสร้างการยอมรับของคนในพื้นที่และความเหนียวแน่นในการร่วมกันสร้างออกแบบและรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน

คำสำคัญ: ความเป็นเมือง, เมืองสร้างสรรค์

Abstract

This academic article aims at 1) explaining characteristics of cities and development concepts; 2) proposing ideas on developing creative cities. The study was done by secondary data analysis, which found that: firstly "City" is defined as an area with dense population. It is the center of development in technology, education, energy, communication, transportation as well as economic, social and political activities. Development concept was derived from the National Economic and Social Development Plan 1-11. Secondly the ideas on creative city development

¹ อาจารย์ประจำโปรแกรมบริหารรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹ Lecture, Public administration program, Faculty Humanities and Social Science, Nakhon Pathom Rajabhat University

should include economic, social and cultural dimensions which are congruent with the city area context. Knowledge management should be done with new technology and creative ideas. City development needs the human capital with skills and talent so that innovations can be created to make creative cities with good economics and social capital. Good cooperation among the city members play an important role in city development in terms of creating innovation and sharing benefits to strengthen their sense of belonging so that community identity can be preserved.

Keywords: Urbanization, Creative city

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงเมือง อาจทำให้หลายคนนึกถึงความเจริญ และสิ่งอำนวยความสะดวกจากการมีโครงสร้างสาธารณูปโภคที่ครบครันและการจราจรที่หนาแน่นพองๆ กับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ สิ่งอำนวยความสะดวกและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นไปพร้อมกับความเจริญเติบโตของเมือง อาจทำให้พื้นที่สีเขียวและพื้นที่สาธารณะของเมืองมีจำนวนลดลงเพราะต้องเร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานใหม่ๆ ออกมารองรับกับความต้องการของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาเมืองไปสู่ความเป็นเมืองนั้นมีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ (จิตติณี จันทรจนา, 2541: 23) อย่างไรก็ตามการพัฒนาเมืองในปัจจุบันมีแนวคิดสำคัญเข้ามามีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาเมืองโดยเปลี่ยนจากการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมรับจ้างการผลิตในประเทศไทยด้วยข้อได้เปรียบด้านแรงงานและค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ มาสู่การปรับตัวเพื่อไม่ให้สูญเสียศักยภาพในการแข่งขันด้วยแนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาเมืองในประเทศไทยเป็นอย่างมาก (พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันท์แจ่มหล้า, 2556: 14-15; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554:2)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่ออธิบายถึงลักษณะเมืองกับแนวคิดการพัฒนา 2) เสนอประเด็นเพื่อการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทฤษฎีภูมิ เช่น รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการ บทความในสื่อต่างๆ อาทิ นิตยสาร เว็บไซต์ เป็นต้น

เมืองกับการพัฒนา

เมือง หมายถึง พื้นที่หรืออาณาบริเวณที่อยู่รวมกันของคนที่มีกิจกรรมหรือภารกิจร่วมกันหรือแยกจากกัน อันเกิดจากการกระทำของคนที่อยู่ในเมืองนั้นๆ ทั้งที่ต้องการหรือไม่ต้องการทั้งที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกันทั้งในสถานะของแข็งของเหลว หรือก๊าซ เมืองที่มีคนอยู่รวมกันมากเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นเมืองใหญ่มีปัญหาเมืองที่มีคนอยู่รวมกันน้อยเป็นกลุ่มเล็กเป็นเมืองเล็กปัญหาน้อย การอยู่รวมกันของมนุษย์ทำให้เกิดเมือง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์นั้นคือ กิจกรรมหรือภารกิจของคนที่ต้องเกี่ยวพันกับกิจกรรมนั้นๆ (สกุณตลา ปัญญากุล, ม.ป.ป.) เมือง หมายถึง พื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ประกอบด้วยเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนคร กรุงเทพฯ และพัทยา โดยมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ซึ่งประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและพื้นที่พักอาศัยเป็นเขตชุมชนแออัด เมืองจะมีสองแบบคือเมืองหลัก และ

เมืองรอง เมืองหลักเป็นเมืองที่มีศูนย์กลางความเจริญทางเทคโนโลยี การศึกษา พลังงาน การสื่อสาร การคมนาคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองและเมืองรองจะเป็นเมืองที่สนับสนุนปัจจัยด้านต่างๆ แก่เมืองหลัก เช่น แรงงานทั้งนี้เมืองที่มีขนาดเล็ก และเมืองที่มีขนาดใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงของเมืองตลอดเวลา รวมทั้งมีเอกลักษณ์ของเมืองนอกจากนี้องค์ประกอบด้านการเป็นเขตเมืองเก่าที่มีถนนคั่นแคบ เขตที่มีความหลากหลายในชุมชน ความแตกต่างด้านการดำรงชีวิต เขตที่มีปัญหาด้านความปลอดภัย และเขตที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมก็จัดเป็นลักษณะของชุมชนเมือง (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2549: 205-206; จำลอง โพรธิบุญ, 2544: 1; กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548: 13-14; ชนิษฐา ชุสุข, 2553: 5) สรุปได้ว่าเมือง หมายถึง พื้นที่ที่ประกอบด้วยประชากรหนาแน่น เป็นศูนย์กลางความเจริญทางเทคโนโลยี การศึกษา พลังงาน การสื่อสาร การคมนาคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การพัฒนาเมืองในประเทศไทยเกิดขึ้นจากการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เข้ามาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน การขยายตัวของเมืองเนื่องจากการอพยพของประชาชน ความแออัด ปัญหามลพิษ ปัญหาสังคม (ชนิษฐา ชุสุข, 2553: 5) และเมื่อศึกษาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1- 8 มีจุดเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การลดความเหลื่อมล้ำ การแก้ไขปัญหาความยากจน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 เน้นไปที่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 เน้นไปที่ธรรมาภิบาลและการรักษาสิ่งแวดล้อมตลอดจนการสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างสังคมแห่งปัญญาและการเรียน

รู้ สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืน โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และผลักดันให้ มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและแข่งขันได้ ด้วยการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของเอเชีย แอฟริกา และเศรษฐกิจภายในประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มกับสาขาบริการที่มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม พัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ซึ่งครอบคลุมถึงการพัฒนารัฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิตและยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาภาคอุตสาหกรรมที่มุ่งการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมให้มีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ สู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.: 13) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เมื่อเมืองมีการพัฒนาจากความเป็นเมืองที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ที่นอกจากจะมีตัวแปรที่สำคัญในการเติบโตของเมือง คือ การเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบพอยังชีพมาสู่การติดต่อค้าขาย โดยมีการคมนาคมขนส่งเป็นตัวแปรหลักสำคัญในการเติบโตของเมือง ประกอบกับโครงร่างแนวคิดการพัฒนาที่เน้นไปที่การเจริญเติบโต การเป็นเมือง “โตเต็ยว” และกลายเป็นความเป็นเมืองที่การพัฒนา นั้นนำไปสู่สิ่งที่เรียกว่า “ความไม่เท่าเทียมกันเชิงพื้นที่” (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2556: 89) เช่น กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่ ผลจากการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองดังกล่าว ก่อให้เกิดเศรษฐกิจแบบ

อุตสาหกรรมที่ให้ความสำคัญกับการขนส่งสินค้า ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการจัดจำหน่ายทำให้เกิดถนนขนาดใหญ่จำนวนมาก มีการแยกพื้นที่ย่านธุรกิจและที่อยู่อาศัยออกจากกันอย่างสิ้นเชิง ทำให้ประชาชนขาดโอกาสที่จะได้พบปะสังสรรค์กัน ขาดพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ (พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2556: 14-15) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เกิดขึ้นและมีการกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 เพื่อให้ทุกพื้นที่มีการทบทวนและพัฒนาพื้นที่ของตนให้มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์ ไม่ใช่แค่มีความเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่เพื่อให้พื้นที่นั้นเป็นพื้นที่เมืองสร้างสรรค์ โดยมีตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งมิติการศึกษา อายุขัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาเมืองให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นและพัฒนาไปในลักษณะที่สมดุล ด้วยเหตุผลที่ว่า ความสำคัญในการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มผลิตภาพและคุณค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และความเป็นไทย และลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก โดยได้วางแนวทางการปรับโครงสร้างภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการที่ใช้กระบวนการพัฒนาคลัสเตอร์และห่วงโซ่อุปทาน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตสู่การสร้างสรรคมูลค่าของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม รวมทั้งความเชื่อมโยงระหว่างการผลิตเพื่อทำให้มูลค่าสูงขึ้น ในส่วนของภาคบริการมีเป้าหมายผลักดันให้เป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ (พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2556: 13) กลายเป็นความจำเป็นและเพื่อให้ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำว่า สร้างสรรค์ เป็นคำที่มีความหมายก

ว้างและเกิดขึ้นได้จากบุคคล กลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น 1. งานศิลปะสร้างสรรค์ คือ งานที่เกี่ยวข้องกับจินตนาการและความสามารถในการจัดการแนวคิดดั้งเดิมและแนวคิดใหม่ในการนำมาอธิบายโลกให้เกิดความชัดเจนด้วยข้อความ เสียง และภาพลักษณ์ 2. วิทยาศาสตร์สร้างสรรค์ คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความอยากรู้อยากเห็นและความเต็มใจในการทดลองและสร้างความสัมพันธ์ใหม่เพื่อแก้ไขปัญหา 3. เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและนำไปสู่นวัตกรรมเทคโนโลยี การปฏิบัติทางธุรกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ความสร้างสรรค์จึงกลายเป็นสิ่งที่นิยามไปถึงอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (UNCTAD, 2008: 1)

สำหรับประเทศไทยมีการดำเนินนโยบายขับเคลื่อนไปสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์หรือระบบเศรษฐกิจที่มีผู้ประกอบการสร้างสรรค์เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ซึ่งจะก่อให้เกิดการจ้างงานและขยายฐานรายได้ภาษีให้กับรัฐเพื่อให้ประเทศไทยยังรักษาฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบหลักอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดลักษณะของเมืองสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประกอบธุรกิจทั้งสถานที่ในเมืองและผ่านเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลกสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดให้ผู้ประกอบการสร้างสรรค์และนักคิดจากแหล่งต่างๆ มาแสวงหาแรงบันดาลใจในการคิดและพัฒนาผลงานรวมทั้งอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ วิทยุทัศน์ผู้นำของเมืองและประเทศที่เข้าใจกระบวนการสร้างเมืองให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การประกอบธุรกิจและการอยู่อาศัย รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานของการสร้างแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์ ดัง

นั้นแนวทางของการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงต้องประกอบด้วยนโยบายและแผนการลงทุนของภาครัฐในหลายด้าน ตั้งแต่การลงทุนในสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานและการเรียนรู้ การปรับปรุงกฎระเบียบ และการสนับสนุนด้านการเงินให้เอื้อต่อการประกอบธุรกิจและอยู่อาศัยของผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (มนทิตินี ยงวิกุล, ม.ป.ป)

สรุปได้ว่า แนวคิดการพัฒนาเมืองในประเทศไทยเกิดขึ้นจากการนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-11 เข้ามาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจส่งผลให้เมืองมีความเจริญเติบโตและเพื่อให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ ประเทศไทยจึงดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นเมืองสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างการผลิตเพื่อเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยวิสัยทัศน์ผู้นำ และการกำหนดนโยบายและแผนการลงทุนที่ชัดเจน

เมืองสร้างสรรค์คืออะไร

“เมืองสร้างสรรค์” ตามนิยามที่ การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและพัฒนา (UNCTAD - United Nations Conference on Trade and Development) ให้ไว้ใน Creative Economy Report ระบุไว้ว่า หมายถึง “เมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมของเมืองนั้นๆ และต้องประกอบไปด้วยรากฐานที่มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคณาการทำงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรม” เมืองสร้างสรรค์ เป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ (UNCTAD, 2008: 16) ในขณะที่ เกตินิก จุฑาวิจิตร (2556: 011) อธิบายว่าเมืองสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบและใช้ประโยชน์ร่วมกัน สรุปได้ว่าเมืองสร้างสรรค์ หมายถึง เมืองที่มีสภาพแวดล้อม

บุคลากร วัฒนธรรมที่ทุกคนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการออกแบบและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ด้วยการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และอาศัยอยู่ร่วมกัน

ดังนั้นการจัดกิจกรรมระดับเมืองและระดับชาติที่หลากหลายเพื่อสะท้อนเอกลักษณ์และภาพลักษณ์ของเมืองอย่างสร้างสรรค์ ในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วอย่างเช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา อุตสาหกรรมสร้างสรรค์เป็นกลไกสำคัญที่ถูกใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตเร็วที่สุด ซึ่งความสำเร็จของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศต่างๆ นั้นมาจากปัจจัยเกื้อหนุนหลายส่วนโดยส่วนที่สำคัญที่สุด คือ สภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของ “เมือง” ที่เอื้อต่อการทำงานในเชิงสร้างสรรค์ การมีปฏิสัมพันธ์และการจัดหาพื้นที่เพื่อการแสดงออกของกลุ่มคณาการทำงานสร้างสรรค์ “เมือง” ที่มีความพร้อมสำหรับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ หรือการทำให้พื้นที่เป็นพื้นที่สร้างสรรค์องค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย คน วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่สื่อสารผ่านออกมาจากชุมชนท้องถิ่นที่มีความเฉพาะและโดดเด่นต่างกัน การขับเคลื่อนเมืองสร้างสรรค์ในมิติทางเศรษฐกิจ คือ การพัฒนาโครงสร้าง พื้นที่ทางธุรกิจบรรยากาศของวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กันไป การทำให้เมืองมีพื้นที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากความคิดสร้างสรรค์ และเป็นแหล่งรวมนักคิดและผู้ประกอบการสร้างสรรค์จากทั้งในและต่างประเทศที่มาร่วมประกอบกิจการและก่อให้เกิดการจ้างงานสร้างรายได้ และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับเศรษฐกิจของเมืองและประเทศ เพราะองค์ประกอบหลักของเมืองสร้างสรรค์ คือ เหล่าผู้ประกอบการสร้างสรรค์หรือนักคิดที่เปรียบเหมือนสินทรัพย์สำคัญของเมืองที่สามารถเคลื่อนที่ไปได้ทั่วโลกที่แสวงหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจสร้างสรรค์

นอกจากนี้ ไครญา หอมชื่น (2554) ได้สรุปแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ของ พลเรือเอกฐนิช กิตติอำพน ว่าความสำเร็จของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้น

อยู่กับความสามารถในเชิงสร้างสรรค์และผู้ประกอบการ แต่การพัฒนาทั้งสองอย่างนี้ต้องใช้เวลานาน และการลงทุนมาก ส่วนการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ก็เพื่อดึงดูดผู้ประกอบการ และผู้มีความคิดสร้างสรรค์จากที่อื่นๆ เข้ามา เนื่องจากทุกวันนี้ 64% ของประชากรวัยทำงานเลือกเมืองก่อนเลือกงาน และจากการศึกษาเมืองสร้างสรรค์ในต่างประเทศ พบว่า องค์กรศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้สรุป เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในสาขาต่างๆ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์

City	Country	Theme
Edinburgh	Scotland	UNESCO City of Literature
Bologna	Italy	UNESCO City of Music
Seville	Spain	UNESCO City of Music
Buenos Aires	Argentina	UNESCO City of Design
Montreal	Canada	UNESCO City of Design
Berlin	Germany	UNESCO City of Design
Santa Fe, New Mexico	United State	UNESCO City of Folk Art
Aswan	Egypt	UNESCO City of Folk Art
Popayan	Colombia	UNESCO City of Gastronomy

ที่มา: UNESCO อ้างถึงใน UNCTAD, 2008: 28.

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในต่างประเทศมีความหลากหลายทั้งด้านการออกแบบเมือง ศิลปวัฒนธรรม ภาพยนตร์ ดนตรี ปะติมากรรม ซึ่งล้วนเป็น สิ่งมีคุณค่าและเป็นลักษณะโดดเด่นของแต่ละเมือง

เมืองสร้างสรรค์: กรณีศึกษาต่างประเทศ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเมืองสร้างสรรค์ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศที่มีเสน่ห์สีสันในการดึงดูด และนำไปสู่การสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศชาติในท้ายที่สุด ท่ามกลางการแข่งขันที่เพื่อการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ของประเทศชั้นนำทั้งหลาย ก็ยังไม่มีข้อสรุปถึงปัจจัยในการสร้างสรรค์เมืองให้เปี่ยมล้นด้วยแรงบันดาลใจ อย่างไรก็ตามในประวัติศาสตร์ ได้ปรากฏต้นแบบแห่งเมืองสร้างสรรค์ เช่น Athens (500-400 ปีก่อนคริสต์กาล) เมืองแห่งอารยธรรมยิ่งใหญ่ด้วยพลังแห่งการสร้างสรรคของมนุษย์ มีความโดดเด่นที่แตกต่างจากอารยธรรมเพื่อนบ้าน Paris (ค.ศ. 1870-1910) ช่วงเวลาแห่งปลายศตวรรษที่ 19 ซึ่งศิลปินระดับโลกได้มารวมตัวกันเป็นเครือข่ายสร้างสรรค์ที่แต่ละคนต่างทุ่มเทเวลาในการผลิต วิจัย วิจารณ์ ชัดเกล้า และต่อยอดความรู้ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเหล่าศิลปินหนุ่มแห่งลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ Berlin (ค.ศ. 1918-1933) กับนวนิยายเชิงการเมืองในโรงละคร หนังสือพิมพ์และนิตยสารวิจารณ์ศิลปะได้แข่งขันกัน ศิลปะแนวอิมเพรสชันนิสม์กับเสรีภาพที่สร้างสรรค์ (เจริญชัย ไชยไพบูลย์ วงศ์, 2552) จากกรณีศึกษาข้างต้น แม้ว่าจะยังไม่สามารถสรุปปัจจัยของการเป็นเมืองสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนแต่เมืองสร้างสรรค์ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น Athens หรือ Paris หรือ Berlin ต่างเป็นเมืองที่สร้างสรรค์ขึ้นได้อย่างโดดเด่นและสามารถเพิ่มมูลค่าในงานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต้องอาศัยความรู้และการพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ทางความคิด

เมืองสร้างสรรค์: กรณีศึกษาประเทศไทย

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ได้ดำเนินโครงการเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2554 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2553 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือก 10 เมืองในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ ที่เป็นต้นแบบของการบริหารจัดการเมืองที่ดี ที่ทำให้เกิดการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเกิดและเติบโตของธุรกิจหรืออุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก 4 ประการ คือ 1) มีศักยภาพด้านทุนทางปัญญา ทุนวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว หรือสินค้าที่มีเอกลักษณ์ 2) มีจุดเด่น จุดขายที่ชัดเจน เป็นที่ยอมรับและมีโอกาสทางการตลาด การพัฒนา และการต่อยอด 3) มีระบบการบริหารจัดการและการวางแผนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ที่ชัดเจน 4) มีการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้นำชุมชน เครือข่าย องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ภาคประชาชน และภาคการศึกษา ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2554 คณะกรรมการคัดเลือกเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่จัดตั้งโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ได้ประกาศผลการตัดสิน 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554:2) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 10 เมืองต้นแบบเมืองสร้างสรรค์ของประเทศไทย

จังหวัด	เมืองสร้างสรรค์
อ่างทอง	ชุมชนเอกราชหมู่บ้านท่ากลาง
เชียงใหม่	เมืองหัตถกรรมสร้างสรรค์
ชัยนาท	เมืองแหล่งเมล็ดพันธุ์ข้าว (นางลือ-ท่าชัย)
เชียงราย	เมืองแห่งการพัฒนา (ดอยตุง)

จังหวัด	เมืองสร้างสรรค์
น่าน	เมืองเก่าที่มีชีวิต
เพชรบุรี	เมืองตาลโตนด
มหาสารคาม	เมืองแห่งการเรียนรู้สู่การพัฒนาชุมชน
ยะลา	เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจนวก
ลพบุรี	เมืองนวัตกรรมแห่งพลังงานทดแทน
ลำปาง	เมืองเซรามิก

ที่มา: ดัดแปลงจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554:2.

จากเมืองต้นแบบ 10 เมืองข้างต้น พบว่ามีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก 4 ประการเท่านั้น อย่างไรก็ตามเพื่อให้การพัฒนาเมืองไปสู่ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ควรมีแนวทางที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เมือง ดังเช่น จังหวัดเพชรบุรี เป็นเมืองที่ได้รับการเสนอให้อยู่ในจังหวัดนาร่องเพื่อพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์ในโครงการของกระทรวงพาณิชย์ เนื่องจากมีสถานที่ที่น่าสนใจในเชิงประวัติศาสตร์ เช่น พระราชวังต่างๆ มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ เช่นการทำขนมหวาน และอาหารท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงจังหวัดเชียงใหม่ที่มีศิลปวัฒนธรรมงดงาม 2) ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเป็นสังคมที่เปิดกว้างยอมรับความแตกต่างหลากหลาย 3) เป็นแหล่งรวมของผู้ประกอบการ/นักคิดเชิงสร้างสรรค์ 4) สร้างสาธารณูปโภค สิ่งอำนวยความสะดวก และการสร้างพื้นที่สาธารณะอย่างมีคุณภาพและเพียงพอ 5) ผู้นำควรมีวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกันในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ผ่านนโยบาย กลไกต่างๆ และสนับสนุนการสร้างธรรมาภิบาลที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งองค์ประกอบที่ 2-5 สอดคล้องกับบริบทของกรุงเทพมหานคร ย่านเมืองประวัติศาสตร์รอบ

พระบรมมหาราชวัง เยวราช และพื้นที่สมัยใหม่ เช่น สุขุมวิท และสยาม เป็นต้น ที่มีการดำเนินการนำร่องพัฒนากรุงเทพมหานครสู่เมืองสร้างสรรค์

จากแนวทางข้างต้นนำมาสู่การตั้งประเด็นการพัฒนาที่ว่าเมืองสร้างสรรค์ควรมีประเด็นการพัฒนาอย่างไร ซึ่งจากการทบทวน

แนวคิดของ ไตรญา หอมชื่น (2554) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554:2) และเกคินี จุฑาวิจิตร (2556: 011) สรุปได้ว่า การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จำเป็นอย่างไรที่จะต้องพิจารณาถึงมิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและมิติทางวัฒนธรรม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประเด็นเพื่อการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์

มิติ	ประเด็นเพื่อการพัฒนาสู่เมืองสร้างสรรค์
มิติทางเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - การค้นหาว่าเมืองมีองค์ประกอบทางกายภาพและสังคมนานาวิทยาอย่างไร - อะไรบ้างเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ในเมือง - เมืองสร้างสรรค์ควรมีลักษณะการออกแบบเชิงพื้นที่และธุรกิจที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างไร
มิติทางสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ความรู้หรือวิธีการใดบ้างที่สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าได้ - เทคโนโลยีจะเข้ามาสนับสนุนวิถีการผลิตหรือสร้างนวัตกรรมอย่างไรให้ไม่กระทบต่อประชาชนและลดการพึ่งพาทางเทคโนโลยีจากภายนอก- ควรส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในสังคมอย่างไร - เพื่อสร้างรายได้เปรียบเทียบในการแข่งขันควรพัฒนาทุนมนุษย์และเพิ่มผลิตภาพแรงงานอย่างไร
มิติทางวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรมควรจัดการอย่างไร - มรดก อุตสาหกรรม ภูมิสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของเมืองเป็นอย่างไรและควรดำรงรักษามรดก อุตสาหกรรม ภูมิสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตไว้อย่างไรในขณะที่เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลง - วัฒนธรรมดั้งเดิมกับวัฒนธรรมสมัยใหม่ ควรมีการบูรณาการร่วมกันอย่างไรเพื่อให้เกิดเมืองสร้างสรรค์ - พื้นที่แต่ละพื้นที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างไร

สรุปได้ว่าการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ มีมิติที่สำคัญในการพิจารณา ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม มิติทางวัฒนธรรมโดยทั้งสามมิติจะต้องมีการจัดการความรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวจะต้องอาศัยทุนมนุษย์ผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาพื้นที่ของตนให้เป็นเมืองเศรษฐกิจ

แบบสร้างสรรค์ ประกอบกับการมีทุนทางสังคม คือ การสร้างการยอมรับของคนในพื้นที่และความเหนียวแน่นในการร่วมกันสร้างออกแบบและรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมและควรระบุให้ชัดเจนว่าจะเน้นมิติใด สอดคล้องกับ สุวิวัฒนา ชาติานิติ (2550) และดวงจันทร์ อาภาวัชรุณี เจริญเมือง (2545: 198-206) ที่สรุปถึงความน่าอยู่ของเมืองไว้ 3 มิติคือ 1. มิติสังคม ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยทาง

ด้านสังคม ได้แก่ สุขภาวะที่ดีของประชาชนทุกเพศทุกวัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การได้รับบริการที่ดีจากภาครัฐ การได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การมีที่อยู่อาศัยที่สะอาด มั่นคง แข็งแรง การสาธารณสุข การนันทนาการ กิจกรรมทางวัฒนธรรม การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการพัฒนาท้องถิ่น ความเข้มแข็งของชุมชน ความเท่าเทียมกันในสังคม รวมถึงบทบาทของสังคมเมือง เช่นกลุ่มภาคส่วนต่างๆ ได้แก่ ภาคพลเมือง ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ องค์กรศาสนา องค์กรประชาชน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 1.2) ปัจจัยทางด้านบริหารจัดการเมืองที่เน้นธรรมาภิบาลในการจัดการเมือง เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมือง และท้องถิ่น การมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย การดำเนินงานและการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร การร้องเรียนเรื่องการคอร์รัปชัน 1.3) ปัจจัยทางด้านกายภาพที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น การมีโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ 2. มิติเศรษฐกิจ ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ประชาชนในเมืองและชุมชนมีโอกาสทางเศรษฐกิจ การมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุน รวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจในเมือง ได้แก่ การว่างงาน การจ้างงาน การหมุนเวียนทางกระแสเงิน การเงินการคลังของเมือง รายได้ และภาษีจากสถานที่ต่างๆ ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 3. มิติสิ่งแวดล้อมของเมือง ประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมของเมือง เช่น คุณภาพของน้ำ อากาศ และเสียงที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต การจัดการขยะ การมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การมีพื้นที่สาธารณะบรรยากาศของเมือง และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และปัจจัยทางกายภาพที่ส่งเสริมความน่าอยู่ของเมือง เช่นการออกแบบชุมชนเมืองและการจัดภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองและชุมชน

ตลอดจนการรักษาระบบนิเวศธรรมชาติของเมือง มีการเชื่อมโยงธรรมชาติกับกิจกรรมของมนุษย์เมือง มีแหล่งรองรับของเสีย (Ecological Footprint) และระบบบำบัดโดยการจัดการเมือง ทั้งนี้จำต้องอาศัยการประสานประโยชน์ของภาคเอกชน รัฐบาลท้องถิ่น และประชาชน สิ่งที่ทำมาได้ดี คือ รูปแบบวิธีการธรรมชาติหรือรัฐที่เป็นธรรมชาติ จะทำให้เมืองนั้นมีความยั่งยืน น่าอยู่และเอื้อประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลัง (ภูริษา ยศหมึก, 2545:14)

บทสรุป

จากข้อมูลการพัฒนาเมืองให้มีลักษณะความเป็นเมืองและก้าวสู่การพัฒนาเป็นเมืองสร้างสรรค์นั้นปรากฏให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างชัดเจนตั้งแต่การพัฒนาเมืองให้มีความเจริญเติบโตและเต็มไปด้วยสาธารณูปโภคและการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปสู่ความเป็นเมืองและก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาเมืองและชนบท ต่อมาปัจจัยด้านการจ้างงาน ความต้องการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจฐานความรู้ สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยสามารถแข่งขันได้นั้นจำเป็นอย่างมากที่ผู้กำหนดนโยบายควรทำความเข้าใจถึงบริบทของพื้นที่แต่ละเมืองในประเทศไทยการทำความเข้าใจถึงสัณฐานวิทยาของเมืองทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงกายภาพรูปแบบความสัมพันธ์และพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มี 2 ลักษณะ คือ ท้องถิ่นและชุมชนสร้างสรรค์ที่มีพื้นที่หรือสถานที่ที่เป็นฐานกับท้องถิ่นและชุมชนที่มีสินค้าและบริการเป็นฐาน (เจลิมพล แจ่มจันทร์, 2556: 126-127) เพื่อให้เมืองเป็นเมืองสร้างสรรค์ที่ทุกคนในพื้นที่ร่วมดำเนินการและใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2548). *คู่มือการพัฒนาเมืองยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2556). *เมืองสีเขียวสร้างสรรค์ ตัวชี้วัดและการนำไปใช้*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ชนิษฐา ชูสุข. (2553). *กลไกการขับเคลื่อนนโยบายเมืองน่าอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลนครสงขลา และเทศบาลตำบลปริง จังหวัดสงขลา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). ภายใต้แผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนา นโยบายสาธารณะที่ดี.
- จิตตินี จันทรวงษา. (2541). *ภาวะความเป็นเมืองของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2544). *การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง (Urban Environment Management)*. ม.ป.ท.
- เจริญชัย ไชยไพบูลย์วงศ์. (2552). *เมืองสร้างสรรค์: ความงามท่ามกลางยุคสมัยที่ขัดแย้งวุ่นวาย*. ค้นวันที่ 11 มกราคม 2557 จาก http://www.creativethailand.org/th/articles/article_detail.php?id=30.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์. (2556). "บทบาทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนไทย". *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (1): 109-151.
- ดวงจันทร์ อภาวิฑูรต์ เจริญเมือง. (2545). *เมืองยั่งยืน แนวคิดและประสบการณ์ของตะวันตก*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2556). "แนวคิดความเป็นเมืองและมิติทางเศรษฐกิจ". *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 8 (1): 81-95.
- พีรตร แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2556). *เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ภูริษา ยศหมึก. (2545). *การศึกษาแนวทางพัฒนาเมืองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงการเมืองน่าอยู่ (Healthy city concept) กรณีศึกษา: เทศบาลนครยะลา*. สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มนทิณี ยงวิกุล. (ม.ป.ป.). *Creative City: เมืองสร้างสรรค์คืออะไร*. ค้นวันที่ 12 มีนาคม 2557 จาก <http://www.tcdc.or.th/src/17453/www-creativethailand-org/Creative-City--%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B9%8C%E0%B8%84%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3>.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2549). *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์ (The Applied Development of Urban and Rural Areas)*. กรุงเทพฯ : ฟอร์เพช.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้(องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *เมืองสร้างสรรค์เมืองน่าอยู่ไอเดียสร้างสรรค์*. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://www.creativethailand.org/th/creativecity/>.
- โศรญา หอมชื่น. (2554). *เมืองและชุมชนสร้างสรรค์*. ค้นวันที่ 10 เมษายน 2557 จาก <http://www.etajournal.com/web/etat-journal/2011/2011-apr-jun/313-city-community-create?showall=1&limitstart=>.

- สกุนตลา ปัญจกุล. (ม.ป.ป). กรุงเทพมหานคร *เมืองน่าอยู่*. ค้นวันที่ 12 มีนาคม 2557 จาก <http://cpd.bangkok.go.th/cpd/tp/liveablebma.htm> .
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555- 2559*. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *ทำไมต้องพัฒนาเมืองสร้างสรรค์. Competitiveness Newsletter*. 3 (2): 1-12.
- สุวัฒนา ชาติานิติ. (2550). *การประยุกต์แนวความคิดและแผนพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- UNCTAD. (2008). *Creative Economy Report 2008, The challenge of assessing the creative economy: towards informed policy-making*. ค้นวันที่ 10 เมษายน 2557 จาก http://www.unctad.org/en/docs/ditc20082cer_en.pdf.